

Vleermuizen in de steenovens Klein-Hitland

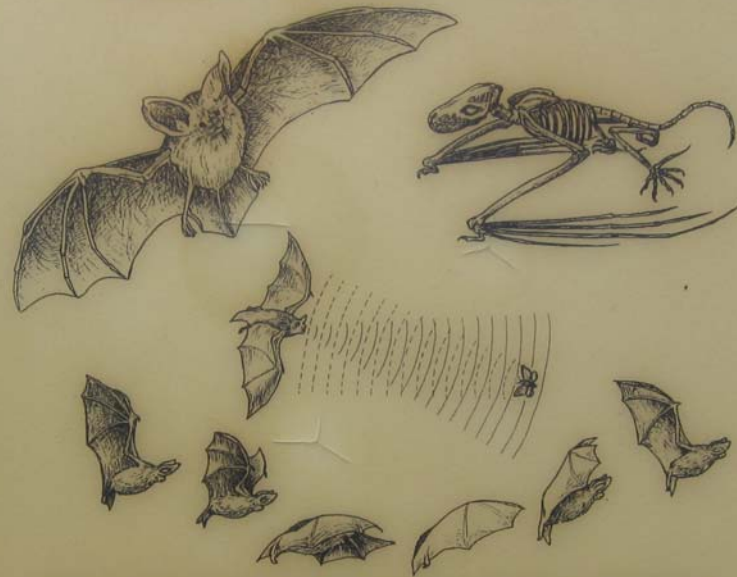
*De steenovens in Hitland worden geres-
taureerd. Op de gevel hangt een bordje:
"In deze ruines slapen veel vleermui-
zen."*

De steenovens

De 4 steenovens en de 2 bijbehorende turfschuren in Klein-Hitland zijn een Rijksmonument voor het cultureel erfgoed; nr. 30449. Zij zijn gelegen tussen Nieuwerkerk a/d IJssel en Capelle a/d IJssel onder aan de IJsseldijk. De IJssel is onderdeel van de Ecologische Hoofdstructuur (EHS). De steenovens zijn na 1965 niet meer onderhouden. Vanaf november 2009 worden ze gerestaureerd, waarbij vele gaten en spleten in de dikke massieve muren worden gedicht. Deze restauratie is nog niet voltooid. Na de restauratie wordt een deel van de ovens beschikbaar gesteld voor Commerciële exploitatie (inschrijving op aanbesteding sluit op 18 juni 2010).

In de zomer kun je ze zien vliegen als het bijna donker is.

Nederlandse vleermuizen zijn insekteneters. Ze jagen vooral tijdens de schemering op insekten die ze vinden door heel hoge geluidjes te maken die worden teruggekaatst door de insekten. Dit noemen we echo-lokatie.

Deze steenoven is nog tot in de jaren 60 in gebruik geweest. Als grondstof voor de (gele) ijsselsteentjes werd het slib tussen de strekdammetjes bij laag water afgestoken. Dit werd in een slijkput opgeslagen. Van hieruit werden de houten steenvormen gevuld, waarna ze in de oven werden gezet. De oven werd door de stookgaten aangestoken, zodat de klei werd gebakken. Men stookte toen nog op turf.

Door o.a. de vervuiling van het slib in de IJssel kwam een einde aan de steenindustrie.

Bordje vleermuizen

Op de gevel van een van de turfschuren is in het verleden op advies van de Natuur en Milieu Groep Nieuwerkerk aan den IJssel een informatiebord over vleermuizen opgehangen. Daarop staat o.a.: "In deze ruines slapen veel vleermuizen." Reden: in de steenovens en turfschuren bevonden zich een winterverblijfplaats en een kraamkolonie van vleermuizen (soort onbekend).

Vleermuizen verblijfplaatsen zijn beschermd

Vleermuizen en hun verblijfplaatsen zijn ontheffingsplichtig. Men moet compenserende en/of mitigerende (verzachtende) maatregelen treffen, indien de vleermuizen door werkzaamheden verstoord of vernietigd dreigen te worden.

Foerageergebieden (jachtgebieden) van vleermuizen zijn in de FFW niet beschermd en dus niet ontheffingsplichtig. Dan hoeven er geen maatregelen getroffen te worden.

Rustige plek voor vleermuizen

Meer dan 40 jaar was dit een rustige plek voor vleermuizen, waarvan het aannemelijk is dat ze hier niet alleen foerageerden, maar ook een verblijfplaats hadden. Vanaf 1965 was er geen onderhoud meer gepleegd aan de steenovens. In de omgeving waren er geen wezenlijke infrastructurele wijzigingen uitgevoerd. Het bordje 'vleermuizen' hangt er echter nog niet zo lang.

Alle vleermuizen en hun vaste verblijfplaatsen zijn in de Flora- en Faunawet (FFW) streng beschermd (tabel 3).

Onderzoek Flora en Faunawet (FFW)

Voordat de restauratie kon beginnen, heeft de gemeente Zuidplas een inventarisatie-onderzoek laten doen naar de aanwezigheid van o.a. vleermuizen in het kader van de FFW. Een adviesbureau kreeg deze opdracht. Dit bureau concludeerde dat voor deze restauratie geen onthefing van de FFW nodig was. **Volgens dit bureau foerageerden de vleermuizen hier alleen maar.**

Onderzoek was onvolledig

Stichting Natuurvrienden Capelle aan den IJssel e.o. (SNC) heeft dit advies-rapport uitgebreid bekeken. SNC heeft ernstige kritiek op dit rapport. Zowel op het onderzoek als op de conclusies die hieruit getrokken worden. Alhoewel dit advies bureau constateert dat de steenovens geschikt zijn voor de functie winterverblijf, werd hier geen onderzoek naar gedaan. Daardoor werd het ook overbodig om b.v. naar vliegroutes van vleermuizen via Hitland naar Capelle te kijken. Er werd geen jaarrond onderzoek uitgevoerd met de frequentie aan bezoeken zoals beschreven in het vleermuizenprotocol.

De gebouwen werden niet van binnen bekeken en op sporen, afkomstig van vleermuizen onderzocht.

In Capelle komen 6 soorten vleermuizen voor

De ligging van de steenovens is uniek: aan de ene kant de IJssel met een Ecologische Hoofd Structuur en aan de andere kant groene verbindingen met stedelijk gebied en het Schollebos. In het Schollebos werd de aanwezigheid van 6 soorten vleermuizen vastgesteld. De steenovens stonden bekend als een jaarrond verblijf voor vleermuizen. SNC heeft in mei 4 avonden met een batdetector gekeken of er nog vleermuizen van de steenovens gebruik maakten. In totaal hebben 7 mensen hieraan meegewerkt en werden er zelfs op een avond 2 batdetectors gebruikt. Op de eerste avond werden de meeste vleermuizen gehoord en gezien. Met behulp van een batdetector werden 2-3 soorten vleermuizen gezien en gehoord. Wij hebben ongeveer 8 vleermuizen weg zien vliegen. Wij hebben ook een vleermuis uit de met plastic ingepakte ruïnes zien vliegen. Ook op de andere avonden werden enkele vleermuizen gehoord en gezien.

Stichting Zoogdierenwerkgroep Zuid-Holland

Op 3 juni werden de steenovens door een bestuurslid van de stichting zoogdierenwerkgroep Zuid-Holland samen met SNC uitgebreid bekeken. Conclusie: op dit moment maken de vleermuizen geen gebruik van de steenovens als verblijfplaats.

Conclusies SNC

De vleermuizen vormden een schitterend decor voor de steenovens. Natuur en cultuur horen bij elkaar. Wanneer het natuurlijke groen en de vleermuizen hier niet meer kunnen terugkeren, heb je weliswaar een gerestaureerd cultureel erfgoed, maar de ziel is er dan uit. Wat is een ruïne zonder natuurlijk groen, zonder vleermuizen? SNC pleit er dan ook voor om adviezen te vragen omtrent eventuele benodigde compenserende/mitigerende (verzachtende) maatregelen in kader van de Flora en Fauna Wet. Hopelijk keren de vleermuizen hier terug om hun jongen groot te brengen, te paren of te verblijven.

Hoe verder?

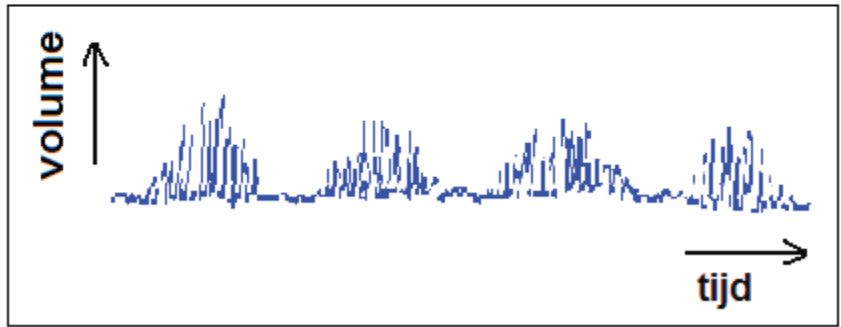
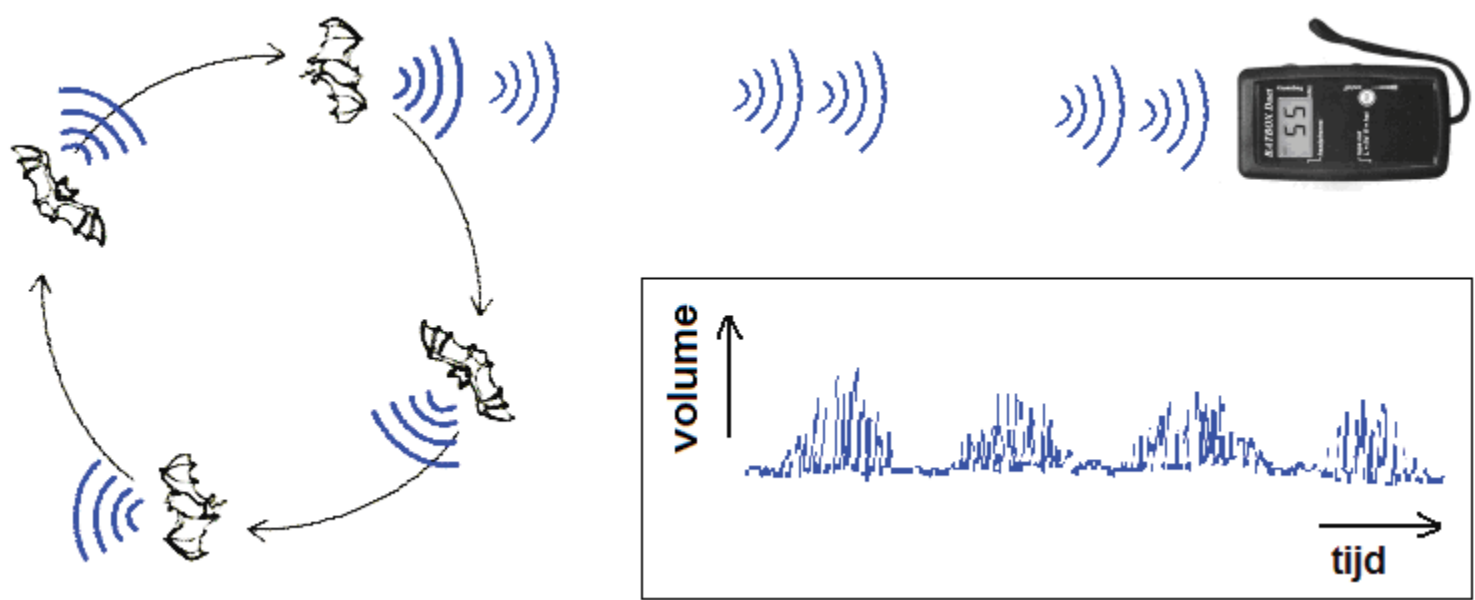
Zowel de aannemer, de directievoering als de opdrachtgever zijn bereid maatregelen te treffen, als ze maar weten welke. Aan SNC werd het volgende toegezegd:

- **De gemeente Zuidplas neemt met de Zoogdierenwerkgroep Zuid-Holland contact op om samen met de architect te kijken welke compenserende maatregelen uitgevoerd kunnen worden.**
- **De gemeente Zuidplas houdt de Natuurvrienden op de hoogte van verdere ontwikkelingen.**

Database

SNC zal de steenovens in haar programma opnemen om de aanwezigheid van vleermuizen vast te stellen. Deze gegevens komen in de landelijke database en worden uiteraard ook aan de gemeente Zuidplas doorgegeven.

Foerageren. Als een vleermuis rondjes vliegt hoor je dat als regelmatig terugkerende geluiden.

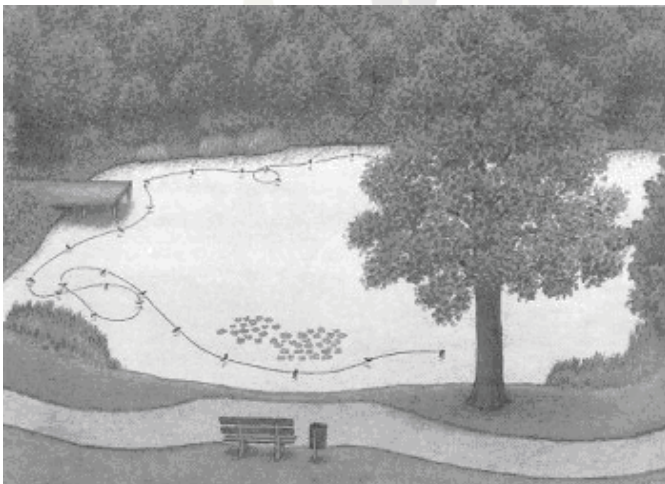
Tot slot

SNC bedankt de gemeente Zuidplas en de architect voor hun openheid en bereidheid om te komen tot compenserende maatregelen om de vleermuizen voor deze plek te behouden. Dan kan het bordje "vleermuizen", aan de gevel blijven hangen en de ruïne zijn waarde blijven behouden. SNC wenst hen en de st. Zoogdierenwerkgroep Zuid-Holland hierbij veel succes toe en zal dit met belangstelling blijven volgen. SNC begrijpt dat het terug brengen van het natuurlijke groen geen eenvoudige klus is, maar... het is de moeite waard. De steenovens zullen alleen maar in waarde daardoor toenemen. Ook leuk voor toekomstige ondernemers die zich hier willen vestigen. Natuur en cultuur horen nu eenmaal bij elkaar.

Grappige bijkomstigheid: vleermuizen zijn tegenwoordig behoorlijk populair!

Foto's en beeldmateriaal

SNC
Alwin Brettschneider
Wikipedia
Onbekende bron

Vlieggedrag van een Watervleermuis langs de waterrand.

Vlieggedrag van een Dwergvleermuis om één of enkele bomen.

Bronnen

Vleermuizen in de steenovens Klein-Hitland, Stichting Natuurvrienden Capelle aan den IJssel e.o. (SNC) 31 mei 2010
Staro QS (juli 2008) en vervolgrapportage steenovens Klein Hitland (2 juli 2009)
Verslag vleermuizen bij steenovens Hitland, door Alwin Brettschneider
Vleermuizenprotocol
René Janssen, Mysterybat, een onderdeel van Zoogmail
Veldgids zoogdieren
Met vleermuizen overweg, Rijkswaterstaat
Stichting Zoogdierenwerkgroep Zuid-Holland

Donaties

Wij willen degenen die een donatie naar ons overmaakten in mei en juni, hiervoor hartelijk bedanken.

Oproep om natuurvriend(in) te worden

Als u ons financieel wilt steunen, kunt u uw bijdrage overmaken op: banknummer 42 89 550 t.n.v. Stichting Natuurvrienden Capelle aan den IJssel en omgeving te Capelle aan den IJssel.